

Posudek vedoucí bakalářské práce

VBÍRANÉ MOTIVY VZTAHU ČLOVĚKA A STROMU V EVROPSKÉ KULTUŘE

Autorka práce: Lucie Jandíková

Lucie Jandíková si pro svou závěrečnou bakalářskou práci vybrala ambiciózně pojaté téma, do určité míry inspirované autorčinou seminární prací o významu stromů a rostlin obecně v lidové magii. Z role vedoucí práce bych ráda stručně zmínila okolnosti vzniku samotné práce. Lucieina bakalářka se zejména v závěrečné fázi rodila pod značným časovým tlakem a za nepřízně osudu. Ačkoliv jsme první diskuse o tématu práce vedly již před více než rokem a diplomní seminář v ZS 2021/22 studentka navštívila s poměrně jasnou vizí práce, která původně měla ještě velkorysejší komparativní rozměr, samotný text Lucie sepsala až v červnu tohoto roku. Samozřejmě mám pochopení pro to, že studentka chtěla nejprve splnit povinné státní zkoušky a teprve poté s „čistým stolem“ se vrhnout na psaní bakalářské práce. Tento plán bohužel do velké míry narušil covid a vleklé zdravotní potíže, které následovaly. Lucie se tedy k psaní dostala skutečně až na začátku června. Téma práce jsme od původní široce rozkročené a nerealizovatelné studie značně modifikovaly, redukovaly a upřesňovaly. V průběhu psaní byla Lucie Jandíková velmi aktivní, konzultovaly jsme několikrát do týdne, a i přes jistou hektičnost považuji naši spolupráci za velmi produktivní. Navzdory této úzké spolupráci Lucie dokázala samostatně pracovat velice intenzivně, energicky, s přibývajícím textem si sama korigovala strukturu práce a mé připomínky zohledňovala. Psaní pod časovým tlakem se ale samozřejmě odrazilo i na výsledné podobě závěrečné práce. V okamžiku, kdy Lucie bakalářku dokončila v hrubých obrysech, chtěla jsem po ní, aby značně rozšířila praktickou část práce. V tu nejnevhodnější chvíli přišla další vážná nemoc a několikátýdenní léčba. Já bych v takové situaci odložila odevzdání práce o půl roku a dlužno přiznat, že jsem to Lucii navrhovala. Lucie je ovšem bojovník a s určitou tvrdohlavostí sobě vlastní trvala na dokončení a odevzdání práce v letním termínu.

Autorka práci charakterizuje **jako primárně teoretickou**, opřenu o rozsáhlý soubor odborné literatury, kterou prostudovala pozorně a poznatky z ní využívá funkčním a promyšleným způsobem. Obsáhlejší část práce tedy představuje zejména vhléd do dějin vztahu člověka ke stromům v některých evropských kulturách, který Lucie Jandíková zaměřuje zejména na duchovní, náboženskou a symbolickou rovinu tohoto vztahu (s. 12.) Na tomto místě bych ráda uvedla drobnou poznámku k **názvu práce**. S časovým odstupem jsem si uvědomila, že název bakalářské práce „Vybrané motivy vztahu člověka a stromu...“ by bylo vhodnější nahradit názvem „Vybrané motivy vztahu člověka **ke** stromům...“ Podle mého soudu totiž ono „a“ implikuje oboustranný vztah, ovšem my jaksí nevíme, zda stromy mají také nějaký vztah k lidem, jako lidé mají vztah ke stromům. Z perspektivy dnes velmi populárních a relevantních výzkumů zaměřených na život, komunikaci a interakce biologických systémů, jakými jsou třeba lesy, bude možná časem možné se ptát i po tom, jak lidská kultura ovlivňuje „kulturu a společenství“ stromů a tím nemám na mysli pouze ekologickou stránku věci. (viz např. Peter Wohlleben: Tajný život stromů.) Nicméně prozatím a zejména z perspektivy humanitních věd se držíme otázek po vztahu člověka **ke** stromům.

Výzkumná otázka bakalářské práce je definována jasně a jednoduše, nicméně v úvodu poněkud zaniká. Soudím, že bývá zvykem ji zdůraznit a lépe zacílit v samostatné podkapitole.

Jak již bylo řečeno, **teoretická část práce** představuje zejména duchovní aspekty vztahu ke stromům některých evropských etnik napříč starověkem a středověkem. Není potřeba zvlášť rozebírat, že tato část práce nemůže být hloubkovou sondou, autorka práce v ní však ukazuje dobrou orientaci v problematice, a hlavně není pouze pasivním příjemcem myšlenek autorit ve zmíněných oborech kulturních dějin, folkloristiky, dějin náboženství, nýbrž dokáže se vůči některým konceptům kriticky vymezit a přijít s vlastním pojetím. Pracuje zde nejen se sekundární literaturou, ale stručně čerpá i z edic několika pramenných textů.

Bývala bych uvítala, kdyby **praktická část práce** byla obsáhlejší a s detailnějším vhladem do pramenných materiálů, ale bohužel na to nezbyl čas a energie. Kdyby bylo po mém, kladla bych větší důraz na „nové“ projevy vztahu člověka ke stromům v současné společnosti, tj. nejen ve folklórních zvyklostech spjatých s klasickými „tradičními“ motivy – rituály týkající se narození, svatby a smrti, lidové léčitelství, úroda, věštění, lidové svátky a slavnosti – některá z těchto témat jsou pojata skutečně letmo (věštecké praktiky: s. 47), jiná podrobněji (např. léčitelství a lidové svátky a slavnosti: s. 42 – 49.) Vztah moderního člověka ke stromům autorka prezentuje zejména v kapitole 8.4. Ekologické, ochranné, kulturní a symbolické motivy podle mého soudu opravdu hezky reflektuje celoevropská anketa Strom roku, kterou autorka zmiňuje, bylo by však možné ji vytěžít mnohem více. Anketa totiž představuje stromy nejen v jejich biologických a ekologických rozměrech; významným a možná dokonce dominujícím aspektem Stromu roku je symbolická rovina: příběhy, které jsou s každým nominovaným stromem spojeny, a to příběhy samotných stromů i lidí, kteří v jejich okolí žili a ony příběhy dál předávali. Často se jedná o mnohasetleté stromy, tradice a vyprávění o nich také mnohdy pramení v dávné minulosti, reflektují čas, který uplynul a události, které se v okolí stromů staly. Anketa samotná tedy představuje jakousi kroniku lidského vztahu ke stromům v daných sociálních, historických a geografických kontextech.

Poněkud neorganicky působící pasáže osvětlující význam stromů v magii a astrologii, čerpané z okultního spisu vydaného na začátku 20. století (P. Piobb: Formulář vysoké magie) jdou převážně na můj vrub: text se mi dostal do ruky krátce před odevzdáním práce a chtěla jsem po Lucii, aby jej v práci zmínila a zohlednila. Lucie tak učinila, ovšem už neměla energii jejich zařazení do práce vysvětlit a uvést je do patřičného kontextu. Měla jsem si uvědomit, že v tu chvíli už zmínky o „vysoké“ magii budou spíše ke škodě než ku prospěchu věci. Nicméně nepovažuji těchto pár vět za podstatný problém celé práce. Při obhajobě by tedy studentka mohla zmínit, zda využívání stromů v tzv. přírodní magii a okultních vědách, rozšířených ve středověku a renesanci, které nabyly opětovné popularity ve své moderní podobě na konci 19. a začátku 20. století, („vysoká“ magie – astrologie, alchymie, spiritismus, apod.) nějakým způsobem korespondují s folklórními zvyklostmi spojenými se stromy, které autorka cituje v praktické části práce.

Výše uvedené je ale asi jedinou vážnější připomínkou či snad „reklamací“, kterou mám k závěrečné práci Lucie Jandíkové. A naprosto chápu, že z časových důvodů nebylo možné rozšířit práci do hloubky o další tematická pole.

Po formální stránce práce vyhovuje požadavkům, je psána hezkým jazykem, bez gramatických a stylistických chyb (až na drobné výjimky), věcně a bez zbytečných příkras. Autorka si dala záležet i na obrázkové příloze, resp. zpestření textu vhodně zvolenými reprodukcemi.

Lucie Jandíková podle mého soudu svou závěrečnou práci prokázala, že si osvojila kompetence, kterými by měl disponovat absolvent bakalářského studia humanitní vzdělanosti. Tři roky studia zúročila v obhajovaném textu a může aspirovat na magisterský stupeň studia. Jak bylo toto úsilí úspěšné, nechť posoudí komise. Já bakalářskou práci Lucie Jandíkové doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnotit známkou výborně – velmi dobře.

Kateřina Jirsová

16.9.2022